

עולת שבת בישבתו

פינחס



מתורתם של רבותינו הקדושים ממונקאטש

עולת שבת בשבתו

תוכן ענינים

ניצוצי אור

עיקר הצער עבור הזעם שנגרם להקב"ה / כל אחד היה לו נקודה של השתתפות בחטא / שכר בהאי עלמא על ידי מסירת נפש / פעל ישראל יהיו כלי ראוי לקבל / כפרה לכל אחד מישראל בברית מילה / חיבה יתירה נודעת לישראל קדושים / עדות ד' לישראל שהיו גדורים וקדושים / יש בעלי מחלוקת בכל דור ודור / בדרך שרוצה לילך מוליכין אותו / ראיית אור הגנוז בתורה / חטא רק לפי מעלת קדושתם / הדרכה לרב הדורש מוסר ודרך ד' / לילך בדרך ד' מתוך דעת וחיות / רועה ישראל יהיה אחד מעדת ישראל / שכר פרנסי ישראל רק לעולם הבא / לא לגרום פטירת הצדיק קודם זמנו / קרבן לד' בהצלחתו ובשקיעת אור הצלחתו / דרך העבודה בזמן תשובה / שער החטאת לראש חודש לעתיד לבוא

ילמדנו רבינו

"איש על העדה"

לבנת הספיר

הייתה לו ולזרעו אחריו / ויקרב משה את משפטן לפני ד' / יפקוד ד' אלקי הרוחות

הלכה ומנהג

מנהגי והלכות תענית ציבור

דעה חכמה לנפשך

"בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה"

מילין שפירין

אמר רבי יוחנן: ששה נסים נעשו לו לפנחס כו'

בענינא דיומא

בין המצרים – מספר הימים והשעות

יצא לאור על ידי:

הוצאת אמת

אור תורה מונקאטש

מכון להר"ל ולהפיץ ספרי רבותינו הקדושים

Published By:

Emes Publishing Inst.

Ohr Torah Munkacs

P.O.B. 393

Brooklyn, New York 11219

Tel: 347.408.5208

Fax: 718.504.3526

Email:EmesOnline@gmail.com

כל הזכויות שמורות ל:

הוצאת אמת

Copyrighted © 2020 by:

Emes Publishing Inst.

All rights reserved to publisher

The entire text has been newly

edited designed and set.

No part of this book may be

reproduced in any form,

including information storage

or retrieval, in whole or in part,

without written permission

from the copyright holder

רובי המאמרים הופיעו

בליני' 'חודש בחדש'

שיצאו לאור על-ידי:

איחוד חסידי מונקאטש

עימוד וגראפיק

אלעזר בראדי

929.301.6149

ניצוצי אור

כל אחד היה לו נקודה של השתתפות בחטא

בקנאו את קנאתי בתוכם (כה, יא)

יש לפרש, דהנה אף שלא השתתפו כל ישראל בעבירה בפועל, מ"מ היתה בכל אחד מהם נקודה פנימית אשר נפגמה והשתתפה בחטא, שהרי נאמר (כה, א) "וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות גו' ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו גו', הרי שחשבה התורה את החטא ל'חטאו של העם'. ולזה אמר אשר פינחס בן אלעזר קנא את קנאת ד' "בתוכם", היינו שעקר גם את נקודת הזמרי בן סלוא אשר השתרשה 'בתוכם' של כל אחד. וזה גודל מעלת קנאתו, ובזה השיב חמתו מעליהם.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

◇◇◇ שכר בהאי עלמא על ידי מסירת נפש ◇◇◇

פינחס בן אלעזר גו' לבן אמור הנני נותן לו בריתי שלום (כה, יב)

ובמדרש רבה (פכ"א א): בדין הוא שיטול שכרו. ויש לפרש כי הנה אמרו חז"ל (קידושין

◇◇◇ עיקר הצער עבור הזעם שנגרם להקב"ה ◇◇◇

פינחס בן אלעזר גו' השיב את חמתי גו' לבן אמור הנני נותן לו את בריתי גו' (כה, יא-יג)

יש לפרש בפשטות, על-פי מה ששמעתי בשם מהר"ם אלמישיני בפסוק (איכה כ, יט) "שפכי כמים לבך נוכח פני ד'", כלומר שתבכה במר נפשך עבור הפנים של זעם שגרמת להשי"ת, כי עוז והדר לפניו עוז וחדוה במקומו (דברי הימים א טז, כז). ובזה פירשנו (תהילים קב, ז) "כי אפר כלחם אכלתי ושיקויי בבכי מסכתי", ועיקר הצער שלי היה "מפני זעמך וקצפך", שגרמתי לך זעם. ואם-כן פנחס עשה תרתי לטיבותא, חדא "בקנאו את קנאתי" והסיר הקצף שלי. ועוד, "ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי". על-כן גם אני נותן לו שני ענינים: א - "הנני נותן לו את בריתי שלום". ב - "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם".

יודעי בינה

להיות שם, ועל כן הבטיחו הקב"ה שיכפר להבעל-ברית על כל חטאיו, שוב אמר אליהו אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, ועל כן הבטיחו הקב"ה שיכפר גם להמוהל על כל חטאיו. אמר עוד אליהו אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות ולא אוכל לסבול, והבטיחו הקב"ה שיכפר לכל הקהל הנאספים להברית מילה על כל חטאותיהם. ונראה שזה מרומז בפסוק בפנחס - זה אליהו - "תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל", דהואיל ומדתו 'קנאה', ואינו סובל חטאי ישראל כשצריך לילך אצל כל ברית, על-ידי-זה פעל כפרה לישראל, כי הוצרך הקב"ה להבטיחו שיכפר על ישראל. אגרא דפרקא

◇◇◇חיבה יתירה נודעת לישראל קדושים◇◇◇

ויהי אחרי המגיפה ויאמר ג' שאו את ראש ג' (כ, א)

וצריך ביאור, הלא מבואר לעיל (כ, ט) ויהיו המתים במגיפה ארבעה ועשרים אלף, ואם בידעו מנין הקודם ומנין המתים הרי ידעינן מנין הנותרים, ולמה הוצרך למנין. ויש לפרש שהמנין מראה על חיבה (רש"י שמות א, א), ונאמר (ישעיהו ד, ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו, ולכן אחרי המגיפה ציווה למנות הנותרים, כי חיבה יתירה נודעת להם, שנקראו קדושים.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

◇◇◇עדות ד' לישראל שהיו גדורים וקדושים◇◇◇

חנוך משפחת החנוכי (כ, ה)

פירש רש"י: לפי שהיו אומות-העולם מבזין אותן כו' לפיכך הטיל הקב"ה ה' מצד זה וי' מצד זה, לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. ודקדק האור החיים הקדוש

לט, ב) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והטעם כי שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף (בבא מציעא סה, א). ואמר החיד"א עצה לקבל שכר גם בהאי עלמא, שיעשה המצוה במסירת נפש, ויהיה נקרא סוף, ואז יגיע לו כבר השכר. על-דרך-זה היה בפניחס, שקידש ד' במסירת נפש ממש (עיין סנהדרין פב, א), לכן "בדין הוא שיטול שכרו", שמגיע לו כבר השכירות בהאי עלמא.

יודעי בינה

◇◇◇פעל שישראל יהיו כלי ראוי לקבל◇◇◇

ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי ג' לכן אמר לו הנני נתן לו את בריתי שלום ג' (כה, י)

בסיום התורה-הקדושה: לעיני כל ישראל ראשי תיבות כלי, נרמז שהעיקר להעשות כלי הראוי לקבל (עיין שער יששכר לשבועות). ואם אינם זוכים, הקב"ה מקנא קנאתו ומעמיד עליהם מלך קשה כו', ועל-ידי-זה כופה אותם להעשות כלי. וזה "ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי", שפעל שגם לולי קנאתי יעשו כלי. ומדה כנגד מדה "הנני נתן לו את בריתי שלום", שאין כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

◇◇◇כפרה לכל אחד מישראל בברית מילה◇◇◇

תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל (כה, י)

נאמר לי בשם הרה"ק מהר"ש מקארלין זצ"ל הי"ד, שאמר בשם המדרש: בשעה שאמר הקב"ה לאלהיו שיצטרך להיות ככל מילה שבשיראל, אמר אליהו אתה ידעת שאני מקנא לשמך יתברך, ואם יהיה הבעל-ברית בעל עבירה לא אוכל לסבול

שזה אינו שררה רק עבודת פרך במסירות-
נפש (עיין הוריות י, א-ב), על-כן לא קווה כלל
שכר בעולם-הזה, ולזה הודיעו משה "מתן
שכר פרנסי ישראל לעולם-הבא".

חיים ושלום

◇◇◇◇ לא לגרום פטירת הצדיק קודם זמנו ◇◇◇◇

**צו את בני ישראל ואמרת אלהם את
קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו
להקריב לי במועדו (כה, ב)**

איתא בטור (אורח חיים סימן קכ) על
הנאמר בתפילה "ואשי ישראל ותפלתם
תקבל בצון", כי המלאך גבריאל עומד
ומקריב בכל יום נשמות הצדיקים על
מזבח העליון. והנה זה ברור שאין הקב"ה
חפץ במיתתן של צדיקים כי "יקר בעיני ד'
המותה לחסידיו" (תהלים קטז, טו) שקשה
וכבד בעיניו דבר זה, ולא עוד אלא שנאמר
(שמות כג, כו) ואת מספר ימיך אמלא. ובעל-
כרחך מה שהוא מתקבל לריח ניחוח, הוא
אחר אריכות ימיו. ומה שבעוונותינו-הרבים
יש צדיקים שמסתלקים קודם זמנם, הוא
בעון הדור. ועל זה מזהיר הפסוק "את קרבני
לחמי לאשי", כדברי הטור, היינו הצדיקים
שהם "לריח ניחוח", "תשמרו להקריב לי
במועדו", היינו שישגיהו על מעשיהם שלא
יגרמו שהצדיק יפטר קודם זמנו.

תפארת בנים

◇◇◇◇ קרבן לד' בזריחת ובשקית אור הצלחתו ◇◇◇◇

**את הכבש האחד תעשה בכוקר ואת
הכבש השני תעשה בין הערבים (כה, ד)**

בא לרמז שבין "בכוקר" המרמז על אור
והצלחה, ובין "בין-הערבים" הרומז לשקיעת
שמש הצלחתו, צריך בשניהם להקריב קרבן

◇◇◇◇ לילך בדרך ד' מתוך דעת וחיות ◇◇◇◇

**יפקד ד' אלקי הרוחת לכל בשר איש על
העדה ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין
להם רועה (כו, ז-ו)**

כתיב (שיר השירים א, ח) אם לא תדעי
לך היפה בנישים צאי לך בעקבי הצאן,
ופירש"י: אם לא תדעי לך להיכן תלכי
לרעות צאנך כי חדל לו הרועה מלהנהיג
אותם, הסתכלי בפסיעת דרך שהלכו הצאן.
והנה, כשישראל במדריגה זו המה נחשבים
רק כצאן, שאין להם דעת להכיר דרך ילכו
בה, ומה שאינם טועים מן הדרך, הוא רק
בגלל שמסתכלים בעקבות שהלכו הצאן
אשר לפניהם. והתפלל משה רבינו, שלא
תד כנסת ישראל למדריגה זו, אלא "יפקד
ד' אלקי הרוחת לכל בשר איש על העדה",
היינו איש על העדה אשר יפיח בהם חיות -
רוח אלקים, "ולא תהיה עדת ד' כצאן" אשר
אינם יודעים ומכירים בדרך ד'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

◇◇◇◇ רועה ישראל יהיה אחד מעדת ישראל ◇◇◇◇

**ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם
רעה (כו, ז)**

פירושו, צאן אין להם רועה, כי הרועה
הוא אדם שהוא עצמו אינו מהצאן. אבל
ישראל צריך שיהיה להם רועה, כלומר
שהרועה יהיה אחד מהם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

◇◇◇◇ שכר פרנסי ישראל רק לעולם הבא ◇◇◇◇

ויקה את יהושע (כו, כב)

ברש"י: לקחו בדברים והודיעו מתן שכר
פרנסי ישראל לעולם הבא. באמת כבר ראה
יהושע צרות רבו שסבל על-ידי מלכותו, וידע

שאינ-כן עולה כולו לד'. ותדבקו בדרך זו של כולו לד' בזמן תשובה.

תפארת בניס

לד' בכל לבו ונפשו. והקדים את הבוקר, כיון שנסיון העושר קשה מן הנסיון העוני.

חיים ושלו

שער החטאת לראש חודש לעתיד לבוא

דרך העבודה בזמן תשובה

ושעיר עזים אחד לחטאת לד' (כה, טז)

ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לד' (כה,

אמר חז"ל (חולין ס, ב): מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו [חטאת] לד', אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. ולפי-זה "נראה לי בדרך אפשר", דלעתיד-לבוא, כשיהיה אור הלבנה כאור החמה (ישעיה ל, כ), שוב לא יצטרכו לקרבן חטאת. ובזה יובן בדיוק הנוסח (תפלת מוסף ראש-חודש) "ועולת ראש חודש נעלה עליו", אבל לא השעיר לחטאת.

יא) איתא ברמב"ם (פ"א ופ"ד מהלכות דעות) שבכל המדות ינהג בדרך הממוצע, וגם ידאג לצורכי גופו באכילה ושתייה ושינה כפי הצורך לבריאות גופו. מה-שאינ-כן אדם שחטא ושב, צריך לדרוך תחילה בצד ימין ולאחר זמן ישוב לאמצע. וזהו שמרמז הכתוב "ובראשי חדשיכם" שהוא זמן תשובה, אזי "תקריבו עולה לד'", כי החילוק שבין שאר קרבנות יש גם אכילת אדם, מה-

בני יששכר



ילמדנו רבינו

"איש על העדה"

תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - סעודה שלישית פ' פנחס תש"ס

יפקד ד' אלקי הרוחת לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם רועה (כו, טז-יז). ברש"י: אלקי הרוחות למה נאמר, אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו. וצ"ב, שלכאורה ענין מנהיג על הציבור היינו שינהיג את הציבור שילכו לפי דעתו, כפי שהוא מורה להם, שלכן נתמנה הוא עליהם, כי דעתו הוא דעת תורה האמיתית, אבל לא להיפוך, שהוא יסבול אותם לפי דעתו של כל אחד ואחד. ועוד, שאם ינהיג אותם באופן שכל אחד ואחד לפי דעתו, כיון שאינן דומין זה לזה, הרי לא תהא הנהגה כלל, שכל אחד יפנה לדרכו.

ונראה שכל זה נכון רק במינוי ע"י בשר ודם, אבל משה רבינו ביקש "יפקד הוי"ה", שיהא זה מינוי מיד הקב"ה, ואז, בהיות המנהיג שליח ד', וכוח המשלח בשליח, לא יהיה בזה כל סתירה, שמצד אחד יתמנה ל"איש על העדה", שיהא למעלה מהם, מורה להם הדרך, ועכ"ז יהא זה באופן שסובל הוא דעת כל אחד ואחד.

והביאור בזה, כי באמת אמרו חז"ל הרבה דרכים למקום, ודעת כל א' וא' מבני ישראל, כשהיא צרופה ואין בה תערובת והשפעות זרות, היא דעה אמיתית

המובילה לבית ד'. ותפקיד המנהיג שממנה אותו השי"ת, להיות סובל כל אחד ואחד "לפי דעתו", כלומר כפי הדעת שהיא שלו, אשר היא לו מורשה מבית אבותיו, עד למעמד הר סיני, ולנקותה מפסולת בדעות, שבאמת אינן שלו אלא נתערבו בו מהשפעות זרות, וע"ד שנאמר (מלאכי ג, ג) וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אתם כזהב וככסף גו'.

ומה שביקש משה רבינו "יפקד ד' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה גו', ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם רועה", וצ"ב, שלכאורה הוא ככפל דברים, שכיון שיפקד ד' איש על העדה גו', מובן ממילא שלא תהיה העדה כצאן אשר אין להם רועה.

וברשי"י: אשר יצא לפניהם, לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג כו', וכן בדוד הוא אומר (שמואל א יח, טז) כי הוא יוצא ובא לפניהם, יוצא בראש ונכנס בראש, וצ"ב.

ויל"פ שבקשת משה רבינו היתה שיפקד ד' איש שיהיה "על העדה", מורם מהם למעלה למעלה, ובכל זאת לא ינהג כדרכי מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה, אלא "יוצא בראש ונכנס בראש", היינו שישפיל עצמו לצורך כל יהודי. ומ"מ לא תגרע בעיני העדה בעבור זה חלילה ערך מנהיגותו, בחשבם שכיון שאינו מתנהג בטכסיסי שאר מלכים, הרי אינו מלך כמותם. לזאת הוסיף לבקש, "ולא תהיה עדת ד' כצאן בלי רועה", כלומר כיון שאינם כשאר אומות אלא הם "עדת הוי"ה", ישכילו ויבינו שאדרבה כן צריך לנהג מנהיג על עדת ד', והן הן טכסיסי ודרכי המלוכה הראויים לנפקד על פי ד', שיהא איש "על העדה", ובכ"ז "יצא לפניהם ויבוא לפניהם".

ובפנימיות יותר יתבאר, שכיון שהוא נפקד בפקודת ד', הרי יש בו כביכול כוח משלחו, אשר הוא "סובב כל עלמין וממלא כל עלמין" (זוהר רעיא מהימנא ח"ג רכה, א). כלומר, הוא סובב כל עלמין, ומופרש לגמרי מכל העולמות, עד שאף מחשבה לא תפיסא ביה כלל, ובכל זאת הוא גם ממלא את כל העולמות, שמצמצם את אורו ית' עד שיהא חיות כל העולמות כולם, ונותן לכל גויה וגויה די צרכה (כמבואר בספה"ק, ויותר בספרי הגה"ק בעל התניא זי"ע), ומה שהוא "ממלא כל עלמין" אינו סותר כלל את היותו "סובב כל עלמין", אדרבה, דוקא משום שהוא "כל יכול", עד שסובב כל עלמין, ולא ישיגוהו משיגי הגוף, אין ביה סתירה כלל, מה שאין בכוח האדם להשיג. והנפקד מכוחו להיות מנהיג ישראל, יש בו כוח המשלח להיות "איש על העדה", מופרש

ומורם מהם, שמשפיע לו משלחו ית' ממדת "סובב כל עלמין", וביחד עם זה להיות "יוצא לפניהם ויבוא לפניהם", שמקבל מאורו ית' ה"ממלא כל עלמין".

וכן ראו עינינו מנהיגי וצדיקי הדורות, שמצד אחד היו "על העדה", מרוממים ונשגבים על בני דורם, והיו פרושין מכל עניני עוה"ז כמלאכים ושרפים, ובדי דורם לא השיגום כלל, ועם כל זה השפילו וזכו עצמם לצורך כל יהודי, וכמו שמוספר מזקיני הרה"ק הרבי ר' משה ליב מסאסוב זי"ע, שרגעים קודם כל נדרי, הלך לגזור עצים ולחמם האור בעד אלמנה, ולא היתה "עדת הוי"ה כצאן בלי רועה", כי לא הרהרו אחריו ח"ו שכיון שאינו יושב מעוטף בטליתו כו' קודם כל נדרי, הרי הם כצאן בלי רואה, אלא בהיותם "עדת הוי"ה" הכירו וידעו שאדרבה, כן הוא דרכו של רועה עדת ד'.

וכן דרשו חז"ל (שמו"ר פ"א כז) עה"כ (שמות ב, יא) ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם, שהיה רואה בסבלותם וזוכה ואומר הבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם כו', והיה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן, אמר הקב"ה אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך, הה"ד וירא ד' כי סר לראות, ראה הקב"ה במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם, לפיכך ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה. והיינו כמו שביארנו, שאמר הקב"ה אני מניח את "העליונים ואת התחתונים" בהם יש הנהגה של "סובב כל עלמין", ואדבר עמך, לנהוג במדת "ממלא כל עלמין", להשפיע מטובו לעם ישראל.

וזה ענין שאמרו (פסחים קיח, א) למה נקרא שמו הלל הגדול, מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם, ומחלק מזונות לכל בריה. היינו שאף שהוא ברומו של עולם, סובב כל עלמין, הוא מחלק מזונות לכל בריה, בהיותו ממלא כל עלמין. וכן אומרים בהלל (תהילים קיג, ה) "מי כד" אלקינו המגביהי לשבת", ובאותה העת הוא "המשפילי לראות בשמים ובארץ".



לבנת הספיר

והיתה לו ולזרעו אחריו (כה, יג)

לעריכת השולחנות בימי פורים ושושן פורים, היה המנהג אצל רבותינו הקדושים להניח כמה שולחנות זה אצל זה יחדיו כדי שיהיה השולחן רחב ביותר, להיות מקום לה'פארשטעלטע' העולים על השולחן לשמח בשמחת פורים.

בשנת תרצ"ד חל להיות פורים ושושן פורים ביום ה' וערב-שבת-קודש, והאריכו בסעודה עד כערך שעה לפני קבלת שבת, ועל-כן היה בדעת המשמשים להשאיר כבר גם על שבת קודש את השלחנות במקומן זה, ולא לטרוח בשעה מאוחרת זו לטלטלן למקום אחר. ובקשו רשות מרבינו זי"ע לזה. אמר להם רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע:

- "חלילה מעשות כדבר הזה, אין זה דרכנו צו פירן ברייטע טישן, מיר פירן נאר גאר לאנגע טישן, עד ביאת המשיח בב"א".

והסביר דבריו ואמר:

- הנה החוזה הקדוש מלובלין זי"ע "האט געפירט ברייטע טישן, אבער נישט לאנגע" כי לא נמשכה מלכותו לדורותיו אחריו, אבל אבותינו "האבן נישט געפירט ברייטע טישן נאר גאר לאנגע טישן, ובעזרת השם יתברך כן יהיה עד ביאת גואל צדק בב"א...".

ויקרב משה את משפטן לפני ד' (כז, ה)

מספר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע ב'דברי תורה' (מהדורא ג אות טו):

מיד בסמוך אחר התמנותו של הגה"ק בעל מנחת חינוך זצ"ל לאבד"ק טארניפול, בא אליו איש אחד מתושבי העיר, וסיפר לו שבעת הבחירה, שהיו הרבה שונאים ומתנגדים שימנוהו לרב, לחם הוא בעדו עד שהוציא הדבר לפועל. והגאון בעל מנחת חינוך זצ"ל השיב לו יישר כח, לאזוקי טובתיה בעד אהבתו כראוי.

ואחרי זמן קצר בא האיש הזה לדון לפניו עם אחד, ומיד הכירו, ואמר, לא אשב בדינך, ולא אזדקק לזה, יען שספרת לי כי היית לוחם בעדי שימנו אותי לאב"ד פה נגד המתנגדים לי בדבר הזה, והרי זה כשוחד דברים מעיקרא.

והמשיך ואמר לו הגאון, כעת נתיישב לי הכתובים בפרשת פנחס, שבאו בנות צלפחד אל משה רבינו ואמרו אליו (א, כז) "אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ד' בעדת קרח". ולכאורה קשה, מה זה נפקא מינה אם היה מעדת קרח החולקים על משה או לא, לענין ירושת בניו או בנותיו. אלא כיון שאמרו למשה רבינו הדברים הללו, שאבינו לא היה מהחולקים ומנגדים עליך בעדת קרח, על כן חשב זה משה לשוחד דברים, ולא נזדקק לדינם עוד. על-כן נאמר שם (כז, ה) "ויקרב משה את משפטן לפני ד'".

יפקוד ד' אלקי הרוחות... (כז, טז)

סיפר הרה"ח רבי אהרן ראטהמאן ז"ל:

שמעתי בעיר מונקאטש על רוח שנכנס לגוף בתולה אחת, כבת 16-17, ממחוז מארמוראש. פתאום באמצע היום התחילה לגהק (שליקערצע"ן), ולא הרפה הגיהוק ממנה, פעמיים או שלש פעמים בכל יום, יום אחר יום. ככה עברה כמה שבועות, ולא הוטב לה. יום אחד, התחיל הרוח לדבר מתוכה, כשפניה נשתנתה לפתע ונתעוות לצדה:

- איך ברויך צו פארן אויף מונקאטש... מ'זאל מיך נעמען קיין מונקאטש...

אביה, איש פשוט וכפרי, לא ידע להשית עצה בנפשו, ולאן לפנות. הציעו לו ידידי שיסע לקערעצקיא הקרובה, להגה"ק רבי חנוך הענין מסאסוב זצ"ל, להיותו מפורסם כפועל ישועות אשר גדול כוחו בתיקון נשמות נידחים. כן עשה, לקח את בתו ונסעו לקערעצקיא. אבל כשאך התחיל הרה"ק מקערעצקיא לדבר עמו, התחיל הרוח לצעוק בקול:

- געוואלד, איך האב נישט דא וואס צו זוכן, איך האב נישט וואס צו טוהן דא... איך מוז פארן אויף מונקאטש...

חקר הגה"ק רבי העניך זצ"ל ודרש בדבר, והמשיך בפעולותיו הקדושים, גמר ואמר שאכן מוכרחים לנסוע עמה למונקאטש, אל רבינו הק' בעל מנחת אלעזר זי"ע.

אביה אזר חפציו עוד הפעם, רתם את הסוסים, ונסע למונקאטש, מקום שלא הכיר איש, ומעולם עוד לא היה שם. נכנס לחצר קודש של רבינו זי"ע, וסיפור זר בפיו אודות בתו החולאת אשר רוח שורה בה, ושהרה"ק רבי העניך מקערעצקיא שלח אותו לכאן. רבינו זי"ע התקשר להרה"ק מקערעצקיא, והוא אימת לו העובדא, וסיפור לו המשך ואריכות הדברים ממה שחקר ודרש, ושנפש נידח זה ממתין על רבינו זי"ע לתקנו ולהעלותו למקומו.

כשני או שלשה יום לפני ליל בדיקת חמץ (שנת תרפ"ח או תרפ"ט), לאחר שסיים רבינו זי"ע תפלת מנחה-מעריב ב"דאוויץ שטוב" שבביתו, התחילו משמשי רבינו לזרז את כל הבחורים שהיו נמצאים שם, שימהרו וילכו לביתם, באמרם "הלא צריכים לנקות הבית לפני פסח, מה לכם כי תעמדו פה...". התנהגות זו עורר תימהון וחשד בלבי, מה יום מיומיים. הלא בין כך השעה מאוחר והולכים הביתה, למה עליהם לזרז אותנו כל-כך. החלטתי דוקא להישאר, כי פשוט היה אצלי שמשהו עומד להתרחש. אני ועוד כשלשה בחורים (ביניהם הרה"ג ר' יצחק אדלער ז"ל, והרה"ח רבי שלום יוסף גראס ז"ל) הסתובבנו בחדרי הבית, עד שראינו יהודי כפרי, לבוש במנועלים גבוהים (שטיוועל), ועמו נערה, שבאו לתוך הפרוזדור, והמשב"ק רבי שלמה גאלדשטיין ז"ל הכניסם לחדר הסמוך - "ארץ ישראל שטוב", וסגרו הדלת אחריהם.

אנו נשארנו בחדר החיצון, להביט במתרחש מבעד פתח המנועול. כשאך נכנס רבינו זי"ע ובא לתוך החדר, התחיל הרוח לצעוק בקול גדול, ולבכות:

- רבי זייט מיך מוחל... רבי זייט מיך מוחל...

רבינו זי"ע דפק על השולחן להשתיקו, "שאָ, שאָ, שאָ", ושאלו:

- ווער ביזטו?

- רבי זייט מיך מוחל...

- שאָ, שאָ, שאָ. איך דארף וויסען ווער דו ביזט. ווי אזוי הייסטו?

- רבי, איך שעם מיך...

פקד רבינו זי"ע שיצאו כל הנוכחים, שלא יעמוד איש אתו בחדר [ורק מפני היחוד, עמד ר' שלמה על מפתן הדלת שנשארה פתוח קצת]. ושאלו רבינו זי"ע עוד הפעם:

- ווי אזוי הייסטו.

- רבי איך שעם מיך... רבי זייט מיך מוחל...

- איך דארף וויסען ווער די ביזטו... וויאזוי הייסטו...
- איך הייס מ-ש-ה... [בהמשכת קול].

- ווי אזוי האט געהייסען די מאמע?
- ח-ג-ה... זייט מיך מ-ו-ח-ל...

- גיי פון דאנען ארויס, דו פייניגסט א אידיש מיידל. גיי פון איהר ארויס! אבער זאלסט ח"ו דאס מיידל נישט שעדיגן...

- רבי, ווי זאל איך גיין? שוין צוואנציג יאהר וואס איך דריי מיך ארום נע ונד, מ'לאזט מיך אין ערגעץ נישט אריין... עס איז זייער ביטער... איבעראל ווארפט מען מיך ארויס... דא האב איך געטראפען אן ערליך מיידל, זי איז מקיים כיבוד אב ואם, זי ליינט קריאת-שמע ערליך צופרי און אויף-דערנאכט, דא האב איך א שטיקלע מנוחה... ווי זאל איך גיין... די רבי זאל מיך מוחל זיין...

- הער אויס, אויב נאר דאס האלט דיך צוריק, דאן גיי פון דא ארויס - דאס וועט דיך שוין נישט צוריק האלטן מער... והוסיף: זאלסט אבער חלילה נישט שעדיגן דאס מיידל. [וכשאמר זאת הרים רבינו את קולו קצת, ואמרו בניגון אזהרה, או אולי בניגון תנאי, כלומר: דאס וועט דיך נישט צוריק האלטן בתנאי...]

הרוח התחנן "באלד, באלד, באלד...". אבל רבינו זי"ע דפק על השולחן "שוין, שוין, שוין...". ככה עברו כמה דקות ארוכות, עד שנשמע מהנערה כקול אנחה "יא...", ותיכף חזרה פניה כרגיל, כאחת האדם. רבינו זי"ע קרא לאביה, וציווה עליו שירתום תיכף סוסו לעגלה, ולנסוע מהר מהעיר, ולא יתעכב כהרף עין [אחר-כך שמעתי, שרבינו זי"ע קפד עליו, על שחזר לשאול על דבר מה...].

רבינו זי"ע נכנס לחדרו, וכולנו אחריו, וציווה שיגישו "תיקון", ושתה רבינו זי"ע לחיים, ש"משה בן חנה יבוא על תיקונו ולמנוחתו", וגם לנו נתן לשתות. והסביר רבינו זי"ע שהכיר איש הזה, ושביזה פעם את רבינו בעל דרכי תשובה זי"ע ברבים, ולכך לא מצא מקום מנוחתו, ומצא בנערה שמקיימת כיבוד אב ואם מנוחה זמנית. והבנתי שבודאי מחל לו אאמו"ר זי"ע, כי אין ברצונו שנשמה יידחה אלא שיבוא על תיקונו (עייין בשו"ת מנחת אלעזר חלק ד סימן יג אי בן יכול למחול על עלבון אביו לאחר פטירתו).

וסיפר רבינו זי"ע באותו מעמד, שפעם בבית הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, חתכו דג לכבוד שבת, והתחיל הדג לדבר [במבטא ספרדי] "תיקון, אני צריך תיקון...". המבשלת נדהמה, ושאלו את פי הגה"ק מצאנז כדת מה לעשות, וציווה שבכל ההכנות שיכינו את הדג לשבת, יאמרו בפה "לכבוד שבת", כי כמה פעמים מתגלגל נשמה לתוך דג, וצריכים להעלותה בהעלאת הניצוצין.

כששמע רבינו בעל דרכי תשובה סיפור זה, פירש מה שתיקן האריז"ל לומר "קריבו שושבינך עבדך תקונין לאפשא זינין ונונין עם רחשין למעבד נשמתין ורוחין חדתיין". על-פי דברי האריז"ל, שלכן מתעכב ביאת משיח, כי אמרו (ע"ז ה. א) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ומחמת שנשמות ישראל צריכים לחזור ולבוא לעולם הזה כדי להיתקן, עדיין אין הגוף נתרקן מנשמות חדשות, ואין בן דוד בא. נמצא, שמלבד הטובה שיש לנשמה כשבא לידי תיקון, עוד מעלה יש בה, כי על ידי זה יבראו נשמות חדשות ויכלו כל הנשמות שבגוף. וזה: **"קריבו שושבינך" דמלכא ית"ש, על ידי ש"עבדך תקונין" לנשמות, כדי "לאפושי זינין" להקל צערם, "ונונין עם רחשין", באכילת הדגים, וגם שבזה נפעל "למעבד נשמתין ורוחין חדתיין" נשמות חדשות מחדר הגוף, ויתקרב הגאולה (עיין תפארת בנים ליקוטי אמרים).**



הלכה ומנהג

מנהגי והלכות תענית ציבור

מלוקט מספרי רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע

סליחות בתענית ציבור

בתענית ציבור מרבים לומר סליחות, תחנונים ופסוקי דרחמי בתפילה. ואיתא בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תקסו סעיף ד): נוהגים להרבות סליחות בברכת סלח לנו, ויש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות, וכן הנהיגו הקדמונים בארץ-ישראל, והוא המנהג הנכון. כלומר, הרי שנו חז"ל (עבודה זרה ת, א): אף-על-פי שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה, אבל אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה - אומר [פירש"י: אם היה משכח תלמודו מאריך בחונן הדעת, אם בעל תשובה הוא מאריך בהרוצה בתשובה, וכן כולן], ועל-דרך-זה בתענית ציבור מוסיפים סליחות בברכת סלח לנו. והנה, יחיד, אף שמותר לבקש צרכיו בכל ברכה וברכה, מכל-מקום אינו רשאי להרבות, וכמו שמסיק הש"ס (שם) אף-על-פי שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה, אבל אם בא לומר אחר תפלתו אפילו כסדר יום-הכיפורים - אומר. כלומר, רק אחרי תפלתו יכול היחיד להרבות כסדר יום-הכיפורים, אבל לא באמצע תפלתו. אבל שאני תפילת ותענית ציבור, שאז מותרים אף להאריך באמצע תפלת י"ח (עיין תוספות שם ד"ה אם, ובבית יוסף שם).

עוד חומר מצינו באמירת סליחות בתענית ציבור. דנפק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן קלא סעיף ה, וכן הוא ביורה דעה סימן רסה סעיף יג) שאם חל מילה בתענית צבור, מחסירים תחנון ונפילת אפים (ואמירת י"ג מדות) מפני הברית מילה, אבל סליחות אומרים. ואכן

טעמא בעי - "וצריך לעיין מקורו איה הוא - שמחויבים בתענית ציבור להרבות סליחות בציבור".

ברישי מגילה שנינו: מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר. ושואל הגמרא: הלוא על כרחך מתקנות אנשי-כנסת-הגדולה הוא, שתיקנו בימי מרדכי ואסתר את שמחת הפורים וקריאת המגילה בכל אלו הימים, וכיון שכן הרי ודאי רימזוהו במגילת אסתר, ושאלת הגמרא: מנלן - היכן הוא רמזו. הש"ס הולך ומפרש איפוא רמזו אנשי-כנסת-הגדולה שיכולים לקרות בכל זמנים אלה. בהמשך דבריהם אומרת הגמרא "שלשה עשר - זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבווי". ומפרש רבינו תם (מובא ברא"ש מגילה פרק א סימן א) למה הוי זמן קהילה לכל: שהכל מתאספין לתענית אסתר, ובאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים, עיי"ש. הרי מזה ראה, שאנשי-כנסת-הגדולה כבר תקנו שיאמרו סליחות ביום תענית ציבור, ואשר מפני-זה לא צריך הקרא לרבווי יום שלשה עשר, שממילא כבר נהגו להתאסף ביום תענית לעיר ולומר סליחות [ועיין שם ברא"ש שמכאן סעד לעצם תענית אסתר, כי לא מצינו לזה סמך בשום מקום אלא כאן].

ומשום שתקנת הסליחות הוא עוד מקרא, ומתקנת אנשי כנסת-הגדולה, והרי דברי קבלה כדברי תורה דמיא, על-כן מקפידים לעולם שלא להחסיר אמירתה. מה-שאינ-כן תחנון, שהרבה אחרי כן תקנוהו, על-כן מחסירין אותו ביום שיש ברית מילה [ועיין עוד שם ברא"ש בשם תשובת הגאונים שלכן לא יקבעו תענית אסתר ביום ו' ערב שבת קודש, כדי לא להטריח בריבוי סליחות ותחנונים].

נמוקי אורח חיים סימן תקס"א

המוכרח לטעום

אכילה בצנעא

כתבו הפוסקים (עיין שערי אפרים דיני קריאת התורה שער א סעיף י), שמי שמוכרח לטעום בארבע צומות מחמת חולשה (עיין שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנ"ד סעיף ו), לא יאכל בפרהסיא בפני רבים, אלא דוקא בצנעא באין רואה, וכן נוהגים. שואל אחד הציע שאלה לרבינו זי"ע: מנהג זה, אם הוי רק מדת חסידות וצניעות, או דיש לזה מקור בהלכה - בש"ס ופוסקים.

רבינו זי"ע מציע לזה מקור מגמרא עירובין (מא. א): תניא, אמר רבי יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני רבי עקיבא, ותשעה באב שחל להיות בערב שבת היה, והביאו לו ביצה מגולגלת וגמעה בלא מלח. ולא שהיה תאב לה, אלא להראות לתלמידים הלכה [שאינ משלימין תענית ערב שבת]. ולכאורה יפלא מאין ידע רבי יהודה שלא מחמת שהיה תאב לאכול עשה כן רבי עקיבא. ואין לומר, שרבי עקיבא אמר לו כן בפירוש, דהרי כתב התוספות שאנץ (שם): קבלה בידינו כי רבי עקיבא אותה שנה מסוכן היה, והביאו לרבי עקיבא הרופאים לגמוע ביצה מגולגלת באחרית היום, ורבי

יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה, ולא ידע העיקר על מה עשה כך. ואם-כן, על-כרחך שלא רבי עקיבא אמר לו כך - שרבי עקיבא בעצמו ידע שמחמת חולי הוצרך לאכול. ואם-כן מהיכן שפט זאת רבי יהודה (בטעות) - שאין רבי עקיבא אוכל מחמת שמסוכן היה, אלא כדי להראות לתלמידים הלכה.

על-כרחך אתה אומר, שאם היה רבי עקיבא אוכל מחמת חולשה - היה צריך לאכול מדינא בצינעא, כדי שלא יבואו אחרים להקל או לחשוך אותו. ועל-כן שפיר חשב רבי יהודה שאי-אפשר שאכל מחמת חולשה - שאז הוי צריך לאכול שלא בפני תלמידים בצינעא. ואם אכן אכל ברבים, בודאי שרצה להראות בזה הלכה לתלמידים.

ומה שאכן אכל רבי עקיבא ברבים, כי רבי עקיבא "מסוכן היה" [כמו שדייקו התוספות לומר], ולא סתם חלש. ואכן הדין והמנהג הוא, שרק באדם חלש אומרים לו לאכול בצינעא, אבל חולה שיש בו סכנה, והרופאים ציווי לו לאכול, שפיר יכול לאכול אפי בפני רבים [כי אז הוי מילתא בפרהסיא ולא שייך ביה חשדא]. ולכך אכל רבי עקיבא אף בפרהסיא. אבל רבי יהודה לא ידע שהרופאים הם שציווי לא לאכול הביצה (וכדברי התוספות שאנץ), וממילא הוצרך לפרש שלכן אכל ברבים - כדי ללמדם הלכה, והבן.

שו"ת מנחת אלעזר חלק ג סימן ג
ועיין נמוקי אורח חיים סימן תקנ"א

עליה לתורה

אדם שאינו מתענה בתענית ציבור - באחד מארבעה צומות, יכול לקבל עליה ולעלות לקריאת התורה, דהרי אינו פורש מדרכי ציבור בזה, רק הוא אנוס באכילתו, והוא נכלל בחיוב של כל הציבור בתענית-ציבור.

וכן האוכל מחמת אונסו ביום-הכיפורים, יכול לעלות לתורה ולקבל עליה לקריאה ביום-הקדוש, אף שאינו מתענה. דעצם הקריאה הוא משום קדושת היום, בין בשחרית ובין במנחה, ואם-כן אע"פ שלא צם צריך גם-כן אותה סליחה ומחילה וכפרה, ודלא כמו שהסתפק רעק"א בתשובה (סימן כד).

אבל מי שלא התענה בתענית בה"ב שלאחר המועדות, שעצם התענית הוא רק מנהגא בעלמא, הרי מאחר שהוא לא התנהג בתענית לית ליה בכלל קריאת התורה. ולכן מדינא לא יעלה לתורה. וכהן שלא צם - יצא מבית-הכנסת ולא יקבל עליה, כי מדינא אין לו לעלות לקריאת-התורה.

שו"ת מנחת אלעזר חלק ב סימן עד

במוצאי תענית

מנהג צדיקים בכל ארבעה תעניות, לאחר שמפסיקים את התענית, אוכלים סעודה של בשר. והטעם אמר רבינו בעל שם שלמה זי"ע, מכיון ש"צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי - יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים

טובים" (זכריה ח, יט), על-כן עושים סעודה שלימה בערב, להורות שבמהרה יהפכו לששון ויום-טוב וסעודות מאכל ומשתה.

אבל, בתענית של תשובה, כגון תענית בה"ב, ובפרט תענית שובבי"ם, אין לאכול במוצאי התענית בשר ויין, שהרי על תשובה ותיקון עוונות הם באים (עיינו מגן אברהם אורה חיים סימן תקנח ס"ק ג).

דברי תורה מהדורא ב אות פב



דעה חכמה לנפשך

"בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה"

אמרו חז"ל (יומא נד, ב) בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה. וקשה, הלא אמרו חז"ל ("ב"ב צט, א) שרק בזמן שישראל עושין רצונו של מקום היו פני הכרובים איש אל אחיו, אבל כשאין עושין רצונו של מקום ח"ו הכרובים הופכים פניהם זה מזה. וא"כ בשעת חורבן הבית, שהיה זמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, איך ראו הנכרים את הכרובים מעורין זה בזה. שאלה זו שאלו תלמידי המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע לרבם.

זעיר-אנפין ומלכות

הז' מדות עליונות, שבהם הקב"ה מנהיג את העולם, מתחלקות לשני חלקים. ששה מדות הראשונות (חסד, גבורה, תפארת, נצה, הוד ויסוד) הנקראים בשם "זעיר-אנפין", וספירה התחתונה היא ספירת המלכות, הנקראת בשם "שכינה". הנה זעיר-אנפין הוא בחי' זכר, דהיינו משפיע, ומלכות נקראת נוקבא, בחינת מקבל. על-דרך-משל איש ואשה, שהבעל הוא המשפיע כי הוא המפרנס את ביתו, והאשה היא המקבלת ממנו דמי-מזונות, כי היא העקרת הבית המחלקת טרף לפי הטף. כך הוא למעלה, שכל ההשפעות משפיע זעיר-אנפין למלכות - עקרת הבית, והיא מקבלת אותם ונותנת טרף לביתה, היינו שהיא מחלקת ההשפעות טובות לכלל ישראל בעולם-הזה הגשמי.

כשזעיר אנפין משפיע ומלכות מקבלת - נקרא "יחוד יסוד ומלכות". מצב של יחוד הוא רק כשזעיר-אנפין רוצה להשפיע ונוקבא רוצה לקבל. כדי שזעיר-אנפין ירצה להשפיע למלכות, צריכה המלכות לעורר אצלו הרצון להשפיע, כמו אשה שצריכה לשאת חן בעיני בעלה כדי שירצה לפרנסה. ואזי משפיע זעיר-אנפין למלכות כל השפעות טובות.

ופניהם איש אל אחיו

אמרו חז"ל (יומא שם) ששני הכרובים היו כדמות זכר ונקיבה. וכשהם מעורין זה בזה הוא מורה על יחוד זעיר-אנפין [בחי' משפיע] ומלכות [בחי' מקבל]. ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום, היינו שהיו מעוררין רצון העליון, היו פני הכרובים איש אל אחיו, בחי' יחוד יסוד ומלכות. אבל כשאין עושין רצונו של מקום ח"ו, אם-כן לא היה מה שיעורר רצון הזעיר-אנפין להשפיע, אזי היו הכרובים הופכים פניהם זה מזה.

והנה תתבונן באהבה גשמיות בעולם-הזה כענין אהבת חברים, שאף אם בהיותם יחד לא תוכר כל כך האהבה ביניהם, מכל מקום כשרוצים להיפרד ולהרחיק נדוד ליזמן רב, אז יתפעלו הנפשות באהבה רבה מגדול הגעגועים. ועל כן אמרו חז"ל (יבמות סב, ב) חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך.

וזה שהשיב המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, דאף שבשעת חורבן הבית היה מצב שאין ישראל עושין רצונו של מקום, ואם כן לא היה מקום ליחוד יסוד ומלכות, שהרי לא היה מה שיעורר רצון העליון, מכל-מקום היו "הכרובין מעורין זה בזה", כי יען שבאותו זמן גלו ישראל משולחן אביהם ויצאו לדרך ארוכה ורחוקה, הרי "חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך".

בין המצרים

ימי בין-המצרים הם כ"ב ימים. והם מתחלקים לח"י ימי חול וד' ימי קודש - ג' שבתות ויום ראש חודש. וזה מרמז ליחוד יסוד ומלכות, כי ספירת היסוד נקרא "חי" [על שם שהוא ממשיך חיים וחסד לספירת מלכות], וספירת מלכות נקרא ד' [כמ"ש בזהר (רעיא מהימנא תרומה קעה, ב) על שם שהיא דלה ועניה]. והיחוד יסוד ומלכות הוא חיבור ח"י עם ד', ונעשין כאחד "יחד", והן כ"ב ימי בין המצרים. והיינו שאף בימי בין המצרים, שהם הימים שגלו ישראל מאדמתם, נעשה יחוד העליון להשפיע כל טוב לישראל.

על פי: בני יששכר מאמרי חדשי תמוז אב מאמר ג אות א
אנרא דפרקא אות 1

מילין שפירין

~ אמר רבי יוחנן: ששה נסים נעשו לו לפנחס כו'.
(סנהדרין פב, ב)

- האם בירך ברכת הגומל או לא. וכן כהן גדול, כשנכנס לקודש הקדשים ביום-הכיפורים, שהוא מקום סכנה - בצאתו בשלום מן הקודש היה מברך ברכת הגומל או לא.

אביו של החיד"א ז"ל חייהו דעתו בשאלה זו, וסבר כי מעולם לא תיקנו רבנן לברך ברכת הגומל שהיא ברכת הודאה, אלא בצרה הבאה לאדם בעל-כורחו ושלא מדעתו [ויורדי הים, וכן הולכי מדברות, שמקומות סכנה המה, ובודאי הצריך לעבור הים בעל-כורחו - כי לפעמים מוכרחים לעבור הים והמדבר הגדול]. אבל בדבר שהוא במאמר ובצווי ד' לעשותו, או אפילו שלא יהיה בפרטות וביחוד רק מצד המצות-עשה לקדש

בשולחן ערוך (אורח חיים סימן ריט סעיף א-ט): ארבעה צריכים להודות. יורדי הים כשעלו ממנה, והולכי מדברות כשיגיעו לישוב, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא כו', הני ארבעה לאו דווקא כו', וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות.

הגאון החיד"א ז"ל (מחזיק ברכה או"ח סימן ריט) חוקר באדם אשר ניצל מסכנה שהביא הוא על עצמו, אם גם הוא מחיוב לברך ברכת הגומל. ובכן העיר לדעת אם יצחק אבינו, כשניצול מן העקידה בירך ברכת הגומל, או לא. ועל-דרך-זה ארבעה שנכנסו לפרדס, שהוא מקום סכנה - שהרי אחד מהם הציץ ומת והשני הציץ ונפגע, אם-כן רבי עקיבא, שיצא בשלום

ניצל בדרך הנס, האם הוא מחויב לברך ברכת הגומל או לא. דהא תינח אם מסר עצמו על קידוש ד' באופן שמחויבים על-פי תורה להיהרג, וקיים בזה מאמר וציווי ד', אכן צריך לברך ברכת הגומל - כשניצל [כשיטת בעל חזון נחום]. אבל על המסכן עצמו על דברי תורה - שלא במחויב, הרי אמרו חז"ל (בבא קמא סא, א) "כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה שמו", כי עבר על רצון ד' בזה (עיין מהרש"א שם). ו"כיון שנעשה נגד רצון ד' בתורתו ורצון חכמים" היאך יברך ויודה לד' על-זה. ברם, מאידך הרי כוונתו היתה לשם שמים (עיין בבא קמא שם), ואם-כן אולי יברך ויודה לד', ורבינו זי"ע משאירו בצריך-עיון.

"אך זאת נראה ברור, שמי שסיכן נפשו בשביל להרוויח ממון, הגם שניצול בדרך נס, עם-כל-זה אין לברך ברכת הגומל, כיון שלא מסר נפשו על דברי תורה לא שייך כוונתו לשמים. וד' יטהר לבנו לעובדו באמת ובלבב שלם, ובשוב שכינתו לציון במהרה בימינו".

שמו יתברך, אז אף שהקב"ה יעשה לו נס אינו מברך. והני ארבעה שנכנסו לפרדס, הדבר ברור שאינו כפשוטו שהיה שם כניסה ויציאה כדרך ההולכים, אלא הכל במחשבה והתבודדות, ומאחר שכן - הנמצא כזה לברך הגומל על המחשבה והתבודדות?

ברם, החיד"א מביא דעתו של הגאון בעל חזון נחום ז"ל החולק וסבירא-ליה, דיצחק אבינו וכן אברהם אבינו בודאי הודו לד' כשניצלו, וכל אחד הודה כפי צחות לשונו, עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ותקנו ברכה כוללת שהיא הגומל כו'. וכן סובר שהארבעה תנאים שנכנסו לפרדס, הרי כיון ששלחו מחשבתם אל מקום סכנה פשיטא שמחויבים לברך כשניצלו. וגם הכהן-גדול ברור שהיה מברך בצאתו בשלום מן הקדש, שניצול ממקום סכנה, עיי"ש עוד.

רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שאלות ותשובות חלק ד סימן מז) הסתפק, באדם שמסר עצמו למיתה, על דברי תורה, ואחרי-כך



בענינא דיומא

בין המצרים - מספר הימים והשעות

מתורתו של רבינו בעל בני יששכר זי"ע

מ"ז בתמוז עד ראש השנה = 72 ימים

ימי בין המצרים = 17 ימי חול ו 51 ימי קודש

בין המצרים = 22 ימים

מ"ז תמוז עד חמשה עשר באב = 28 ימים

22 ימי בין המצרים = 13 פבחודש תמוז ו 9 בחודש אב

ימי בין המצרים = 426 שעות של חול

13 ימי תמוז = 312 שעות

9 ימי אב = 216 שעות

ימי בין המצרים = 528 שעות

השנה והוא יום דין, וראה שאין העולם מתקיים, הקדים ימי הרחמים והחסד קודם ראש השנה. והן ע"ב ימים - כמנין חס"ד. ע"ב ימים אלה מתחילין מ"ז תמוז, והן הן ימי החסד שהקדים הקב"ה ליום הדין.

ע"ב ימי חסד

אמרו חז"ל כשעלה במחשבתו של הקב"ה לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת הרחמים למדת הדין. והנה העולם נברא בראש

דגושים, כי הדגש מורה על חוזק וגבורה ודין, מה שאין כן רפה הוא ממותק, ואחר שיוחזרו אותיות אלו, לא יהיה עוד חוזק הדין בעולם.

כ"ח - אותיות החסרים

והנה באמת, מאותיות החסרים כעת בזמן הגלות, שני ווי"ן הם. [אשר ביחד הם בגימטריא כ"ח. שעליהם אמר הכתוב "וילכו בלא כח לפני רודף", ועל זה מתפללין "ועתה יגדל נא כח ד'"]. והיינו שלאחר כ"ב ימי בין המצרים - אותיות אהו"י, מוסיפין ומונין עוד ו' ימים, כנגד אות ו' השני [ו' דאליהו], עד חמשה עשר באב שאז מתחיל התנוצצות החסדים. ואע"פ ששני אותיות ו' שוים באל"ף ב"ת וכחד חשבינן להו במספר כ"ב ימי חוזק הדין, מכל-מקום גם ו' ימים הנוספים אין הסיהרא באשלמותא אז, עד חמשה-עשר-באב התחלת התעוררות הרחמים.

י"ג תיקוני אריך וט' תיקוני זעיר אנפין

מספר ימי בין המצרים הם כ"ב, י"ג ימי תמוז וט' ימי אב. והנה י"ג ימי תמוז הם נגד הי"ג מדות של רחמים [תיקוני אריך] - הזכירן משה בפרשת כי תשא. וט' ימי אב הם נגד ט' תיקונים [תיקוני זעיר] - הזכירן משה בפרשת שלח. והנה הי"ג מדות של רחמים שהזכירן משה היה אחר מעשה העגל שהיה בחודש תמוז כנודע שבירת

י"ז חסדים מכוסים ונ"ה חסדים מגולים

ואל תיקשי - הלא אז מתחילין ימי דינין תקיפין. כי הנה כתב האריז"ל דע"ב מיני חסדים יש: י"ז חסדים עליונים, אשר הם מכוסים ונסתרים, ואי-אפשר ליהנות מהן עדיין עד לעתיד במהרה בימינו. ויש נ"ה תחתונים שהם חסדים גלויים ליהנות מהם. **בע"ב** ימים, מי"ז תמוז עד ראש השנה, ישנם נ"ה ימי חסדים גלויים, וי"ז ימים חסדים נסתרים ומכוסים. הימים בחינת חסדים מכוסים, הם י"ז ימי חול שבין המצרים, דהיינו חוץ מג' שבתות שהן ימי החסד בתכלית. וראש חודש - יום הקרבת זבחי רצון. ותשעה באב - יום לידת בן דוד, שכבר בסוף היום בזמן מנחה מתעוררים הרחמים, בחינת קרא עלי מועד. ונשאר טו"ב ימים שהן בחינת חסדים טובים שלא נתגלו. ואותן החמשה יצורפו לנ' ימים שאחריהם, ויהיה מנין נ"ה.

כ"ב - אותיות החסרים

על הכתוב "כי יד על כס י-ה", דרשו חז"ל שבזמן הגלות, אין השם שלם - היינו שחסר ו"ה, ואין הכסא שלם - שחסר א. והנה עוד מצינו שחסר י' מירושלים, וחסר ו' מאליהו [בקרא "הנה אנכי שלח לכם את אליהו"]. נמצא שאותיות החסרות המה באל"ף ב"ת אותיות אהו"י. והן המה ימי בין המצרים כ"ב, מנין אהו"י. ועל כן תראה שאחר אותיות הללו לא יבואו אותיות

שרמו הפסוק "דוב אורב הוא לי אריה במסתרים". והנה נכתב אריה, וקרינן ארי - בלא ה', והיינו משום שהשעות מן הט' ימים הם מנין ארי"ה, אבל ביום תשעה באב מן המנחה ולמעלה נולד בן דוד, והחמשה שעות אחרונות כבר מתמתקים הדינים, על כן לא קרינן אריה רק ארי, חסר ה', הבן. [והגם שלעיל כתבנו ו' שעות, תרוייהו איתנהו, כי זמן מנחה באמת מתחלת תיכף מכי ינטו צללי ערב, רק שאין מבורר מתי הזמן מתחיל, לכן נחשבת השעה לכאן ולכאן, עיין מגן אברהם סי' רלג סק"ו]. והני רי"ו שעות מתמתקים על ידי ג' שמות החסד - ג' פעמים ע"ב - בגימטריא רי"ו מנין השעות.

מפתח הגאולה

סך כל השעות מן כ"ב ימי בין המצרים, הם תקכ"ח, מנין מפתח הגאולה. והנה אמרו חז"ל "אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות". על-כן יש במשניות תקכ"ח פרקים, מנין מפתח. והנה באמת אינם רק תקכ"ג פרקים. אבל מצורפין אל המשנה ה' תוספתות השנויים בלשון משנה ואינם משנה ממש: פרק ד' דמסכת בכורים, ופרק קנין תורה, ותוספתא בפסחים, ובקידושין, ובסוטה. והוא גם מכוון לימי בין המצרים, דבאותן הימים שנסתם הפתוח, היינו הכ"ב ימי בין המצרים, יש בהם תקכ"ח שעות, רק ה' שעות אחרונות הגם שהמה גם כן בכללות אותן ימים, אבל אף על פי כן המה

הלוחות היה ב"ז בתמוז, על-כן ימי תמוז המה י"ג, ובהתעוררות הרחמים במהרה בימינו יתמתקו ויתנהפכו לחסד ורחמים. והט' תיקונים הזכיר משה אחר מעשה המרגלים שהיה בט' אב, כנודע מרז"ל ויבכו העם בלילה ההוא - הם בכו בכיה של חנם, והנה המתקת הט' ימים הוא על ידי המשכת ט' תיקונים.

בתוך בני ישראל

הנה השעות בימי בין המצרים הם תקכ"ח, ובהסיר מהם שעות של ימים הקדושים, דהיינו ג' ימי השבתות וראש חודש וגם מיום תשעה באב הששה שעות אחרונות מזמן מנחה, נשארו תכ"ו שעות. הנה על ידי היסורין מהנהגת האבילות בימים הללו בתכ"ו שעות יתוקן עון עג"ל מרגלים - בגימטריא תכ"ו, ויקויים "ונקדשתי בתוך בני ישראל", הבן הדבר.

יש"ב ירחמנו

בי"ג ימי תמוז ישנם שי"ב שעות, שבעוה"ר נתקיים "הלכו שבי לפני צר". והנה י"ב צירופי הוי"ה בגימטריא שי"ב, כי בהתעוררות הרחמים מן י"ב צירופי הוי"ה - "ישב וירחמנו".

ימי גבורה

השעות של התשעה ימים דחדש אב הם רי"ו, מנין גבורה, כי הם ימי תוקף הגבורות. והנה כמו-כן הוא בגימטריא ירא"ה, והוא

ייהפכו תקכ"ח שעות אלו לזמן שמחה ורננה. ונאמר "אז ישיר", ודרשו חז"ל "שר לא נאמר אלא ישיר", שקאי על זמן לעתיד-לבוא. והנה "אז ישיר" בגימטריא תקכ"ח.

מתמתקים בלידת בן דוד, וכן הוא בסך פרקי המשניות תקכ"ג פרקים, ותוספתות אשר שנויים בלשון המשנה ה', סך הכל תקכ"ח - מפת"ח הגאולה. והוסיף רבינו שליט"א לרמז, שהרי בעת הגאולה



אבקש גם לחזור ולקבל על עצמכם
ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבותינו הקדושים זי"ע...
ולהרבות עוד להגות בספרי רבותינו הקדושים איש לפי כוחו,
ובפרט בשבתות וימים טובים, שהם חיות נפשנו.

ממכתב קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להתאספות אנ"ש בארה"ק בשבת שלפני ב' סיון תשס"ט

